

Vyjádření oponenta ke Konceptci revize vzdělávací oblasti (zadání a vzor)

Základní informace:

Koncepce revize vzdělávacích oblastí (dále jen “Koncepce”) byly vytvořeny jako podklad pro budoucí aktualizaci a inovaci rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání. Členové pracovní skupiny vzdělávací oblasti při tvorbě Koncepce vycházeli ze zadání a návrh odevzdali k internímu připomínkování 30. listopadu 2022. Po zapracování připomínek vznikla verze 2, která je určena k oponentnímu vyjádření.

Smyslem je poskytnout tvůrcům zpětnou vazbu z pohledu odborníků z praxe v příslušném oboru.

Podněty z oponentního vyjádření budou do Konceptí zapracovány a vzniknou verze ke zveřejnění na webu <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>. Koncepce se budou zveřejňovat včetně vyjádření oponenta.

Zadání:

Vyjádření, prosím, strukturujte formou odpovědí na níže uvedené otázky – buď jako odpověď na každou otázku zvlášť, nebo jako souvislý text odpovídající na dané otázky v každé ze 3 uvedených částí.

Budte, prosím, co nejvíce konkrétní, pokud je to účelné, a své názory formulujte věcně. Očekávaný rozsah vyjádření je 2-3 strany textu.

Vyjádření oponenta

Koncepce revize vzdělávací oblasti: Člověk a zdraví

Oponent: Mgr. Petr Valach, Ph.D.

Posouzení textu

U každé odpovědi na zadanou otázku v Koncepci posuďte:

1. Reaguje odpověď na zadanou otázku? (ano / ne zcela – uveďte v čem)
2. Jsou odpovědi srozumitelné
 - a. pro učitele základních škol bez příslušné aproby?
 - b. odbornou veřejnost se znalostí oboru (učitelé s aproby, didaktici VŠ)?
3. Jsou informace a formulace odborně a terminologicky přesné? (uveďte konkrétně, v čem spočívají nepřesnosti)

1. Odpověď reaguje srozumitelně na zadanou otázku, pro učitele ZŠ považují za potřebné vysvětlit pojem digitální hygiena. Specifika oblasti vedoucí k rozvoji osobnosti žáků můžeme doplnit o výchovu k zodpovědnosti, spoluzodpovědnosti, smysl pro fair play, rozvoj morálně volných vlastností. Informace a formulace považují za odborně a terminologicky přesné, pouze u motorických dovedností doporučují užití pojmu „zdokonalování“ místo „rozvoj“. Jedná se o vzdělávací oblast s přesahem do jiných VO, a proto je třeba zdůraznit možnost učení se pohybem ve výuce jiných vzdělávacích oborů (využití kinestetického učebního stylu).

2. V koncepci se objevuje důraz na zavedení konceptu wellbeingu do VO ČaZ. Tento koncept je nutné komunikovat a vysvětlit učitelům ZŠ i odborné veřejnosti. Jsou zde zmíněny některé faktory ovlivňující duševní zdraví žáků, které doporučují rozšířit o značný vliv současných médií. V souvislosti s tímto nebude pro učitele ZŠ jasná spojitost duševního zdraví žáků a klimatických změn.

3. Propojení očekávaných výstupů VO ČaZ nejen s klíčovými kompetencemi, ale i s průřezovými tématy by mělo být v RVP již jasně zakotveno, aby přenos do ŠVP byl jasný a srozumitelný. Pro větší srozumitelnost by měl být v RVP ZV nebo v metodické podpoře konkrétně vymezen pojem pohybová gramotnost, který zatím ve VO ČaZ používán nebyl a nemusel by být jednoznačně pochopen ani odbornou veřejností. Mezi problémy s implementací aktivizačních výukových metod bychom z hlediska TV mohli zařadit také nedostatečné využití celého spektra didaktických řídicích stylů.

4. Jasně formulovanou překážkou modernizace VO ČaZ je neúměrně nízká hodinová dotace a v některých případech i nízká podpora vedení škol (z hlediska chápání významu VO, z hlediska financování atd.) i ostatních pedagogů. Celospolečenské povědomí o významu pohybu, zdraví a bezpečí vykazuje zlepšující se (stále ještě nedostatečně) tendenci a z tohoto důvodu by měl být kladen důraz na kvalitu obsahového, personálního zajištění DVPP a pregraduálního vzdělávání v oblasti pohybu, OSV, zdraví a bezpečí. Pro učitele ZŠ by se mohlo stát nesrozumitelné zavádění nových pojmů, např. oborově specifické kompetence. V RVP ZV by se mělo hovořit pouze o klíčových kompetencích a oborových gramotnostech (viz Strategie 2030+).

5. Ve smyslu zajištění kontinuity kompetenčně definovaných výstupů je nezbytné posílit rozvoj nejen duševního, ale zejména fyzického zdraví ve smyslu zdravotně orientované zdatnosti. V rámci vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví doporučují věnovat větší prostor a klást větší důraz na význam pohybové aktivity jako primárního faktoru prevence zdraví. Z pohledu úspěšné realizace kompetenčního pojetí vzdělávání je podstatná kromě hodnocení učitele i reflexe a sebereflexe ze strany žáka.

6. Odpověď je formulována srozumitelně, pouze není jasné zachování či nezachování průřezových témat v RVP ZV v souvislosti se zamýšlenými změnami přiřazení oborů do vzdělávacích oblastí. Pro učitele ZŠ bude nutné v RVP ZV a v metodické podpoře blíže konkretizovat obsah pojmů pohybová, bezpečnostní, zdravotní a sociální gramotnost.

7. Z hlediska důležitosti VO ČaZ a provázanosti této VO s ostatními VO považují za velmi důležité zachování její samostatnosti. Jako nový název bych doporučoval variantní návrh „Člověk a zdraví, jeho osobnost a bezpečí“. Z hlediska zavedení struktury tří oborů je důležité jasné stanovit hodinovou dotaci jednotlivých vzdělávacích oborů, ale v žádném případě ne na úkor tělesné výchovy, pohybových aktivit a již v současnosti poddimenzované výchovy ke zdraví. Problémem by se mohlo stát zajištění kvalitní výuky nově zařazeného oboru z hlediska současné struktury pregraduálního vzdělávání učitelů a možnost vzniku duplicit obsahu VO Výchova ke zdraví a Osobnostní a sociální výchova. Nejasné je také obsahové a časové zařazení problematiky vzdělávacího oboru OSV na 1. stupni ZŠ. Bude nutné komunikovat i s odbornou veřejností zařazení Etické výchovy do VO ČaZ a ne např. do VO ČaS.

8. Za nesrozumitelné pro učitele ZŠ považují propojení vlivu klimatických změn na VO ČaZ. Potřebu komunikace nejen s odbornou veřejností vidím v případě užívání pojmu digitální wellbeing a i samotného pojmu wellbeing. Tématem k diskusi by mohlo být zařazení alternativního českého pojmu do českého kurikulárního dokumentu. Koncepce zmiňuje, že VO ČaZ zvyšuje u žáků odolnost potřebnou ke zvládání dopadů různých krizí na společnost... Kromě uvedeného by bylo možné doplnit zvládání běžných životních situací, svého zaměstnání, uplatnění na trhu práce.

9. Odpověď je formulována srozumitelně bez odborných a terminologických nepřesností.

Posouzení obsahu

4. V čem je Koncepce inovativní? Reaguje Koncepce na aktuální trendy a vývoj daného oboru/oblasti? (z pohledu vývoje didaktiky nebo z pohledu vývoje příslušné vědní disciplíny)
5. Co na Koncepci oceňujete?
6. Jaké otázky by bylo vhodné ještě v Koncepci dořešit? Co v Koncepci chybí?
7. Na jaká rizika jste v textu Koncepce narazili?

Na koncepci oceňuji šanci na zjednodušení a zestručnění RVP ZV. Cílem koncepce by měl být podíl VO na utváření klíčových kompetencí a přesné (konkrétní) vymezení pojmu pohybová, zdravotní, bezpečnostní a sociální gramotnost v RVP ZV. V souladu s aktuálními trendy koncepce zmiňuje zavedení nového vzdělávacího oboru Osobnostní a sociální výchova, který je v současném RVP ZV zařazen mezi průřezová témata a výuka tohoto vzdělávacího oboru je nyní na některých školách pouze formální záležitostí. S tím koresponduje tendence integrace průřezových témat do vzdělávacích oborů s jasným cílem zjednodušení tvorby ŠVP. Za další vývojové trendy ovlivňující VO považují odklon od výkonového pojetí tělesné výchovy směrem k pojetí pohybově dovednostnímu a prožitkovému a velmi rychlý vývoj IT technologií a technologií v oblasti nářadí, náčiní a pomůcek. Za velmi podstatnou považují návaznost očekávaných výstupů 1. a 2. stupně a s tím související potřebu kvalitní pregraduální přípravy učitelů 1. stupně v TV ve smyslu změny postoje k tomuto vzdělávacímu oboru.

Úskalím revize RVP ZV by se mohl stát harmonogram prací, který poskytuje malý časový prostor na plnění jednotlivých úkolů a komunikaci revizí RVP ZV, což by mohlo vést pouze k formálnímu přijetí a možná až k nepochopení zaváděných změn. Zároveň bude nutné pochopení potřeby zaváděného třetího oboru do VO v souladu s aktuálními trendy vývoje dané oblasti. Jedním z dalších rizik může být i nedostatečné vysvětlení doporučení začlenění doplňujícího vzdělávacího oboru Etická výchova do VO ČaZ, což nemusí být pochopeno ani učiteli ZŠ bez příslušné aproby, ani odbornou veřejností. Rizikem pro zavádění změn do RVP ZV by mohl být také nesoulad a malá koordinovanost s pregraduální přípravou učitelů a DVPP.

Doporučení

8. Uved'te Vaše doporučení, připomínky, náměty a komentáře pro další práci s Koncepcí.

Pro integraci třetího vzdělávacího oboru OSV do vzdělávací oblasti ČaZ považuji za důležité navýšení hodinové dotace VO ČaZ tak, aby v žádném případě nedošlo k zavedení nového VO na úkor hodinové dotace tělesné výchovy ani poddimenzované výchovy ke zdraví, a tím pádem ke snížení úrovně PA, která je u velkého procenta dětí realizována pouze v rámci tělesné výchovy.

Doporučuji zdůraznit preventivní význam pohybu na zdraví člověka, což se následně významně promítá do různých oblastí, např i do financování zdravotnictví.

Bude nutná úprava některých studijních programů na VŠ ve smyslu navrhovaných změn, samozřejmě v rámci možností vysokých škol.

Za velmi důležitou považuji budoucí komunikaci a přijetí změn učiteli ZŠ.